

8 клас

**Розвиток мовлення
Усний твір-опис пам'ятки
історії й культури на основі
особистих спостережень і
вражень у художньому стилі (з
використанням вставних слів і
звертань)**

Стрембицька Л.А.

Твір-опис — твір, у якому описано ознаки, властивості, якості особи, предмета або явища.

Художній стиль — функціональний стиль мови, який застосовується в художній літературі. У цьому стилі впливає на уяву і почуття читача, передає думки і почуття автора, використовує все багатство лексики, можливості різних стилів, характеризується образністю, емоційністю мови.

*Будова твору-
опису(в
художньому стилі)*

```
graph TD; A([Будова твору-опису( в художньому стилі)]) --> B[Загальне враження від предмета або явища.]; A --> C[Ознаки предмета або явища (використовуються художні засоби).]; A --> D[Естетична оцінка предмета або явища.];
```

Загальне
враження від
предмета або
явища.

Ознаки предмета або
явища (використовуються
художні засоби).

Естетична оцінка
предмета або
явища.

Словникова робота

Пам'ятка – це предмет культури, що зберігся з давнини, наприклад: «Слово о полку Ігоревім» - видатна пам'ятка доби Київської Русі. Пам'ятка у цьому значенні – це і старовинний літопис, і видатний літературний твір, і важливий документ, і народна дума, і народна пісня, і визначна давня споруда; це предмет матеріальної культури минулого, що зберігся.⁴

Пам'ятник — скульптурна споруда, призначена для увічнення пам'яті людей, подій, об'єктів, іноді тварин.

Скульптура - вид образотворчого мистецтва, твори якого мають об'ємну або рельєфну форму і виконуються способом витісування, виливання, різьблення, ліплення тощо з твердих чи пластичних матеріалів (каменю, металу, дерева, глини і т. ін.).

Монумент – споруда на честь видатної події, особи; пам'ятник.

Меморіал – архітектурна споруда для увічнення пам'яті якої-небудь особи чи визначної події.

Архітектура – мистецтво проектування, спорудження та художнього оформлення будівель.

Постамент – підставка або підніжжя великих розмірів, на якому встановлюють пам'ятник.

П'єдестал – те саме, що і постамент.

Статуя – скульптурне зображення людини (тварини) на весь зріст.

Обеліск - архітектурна споруда, пам'ятник у вигляді чотиригранної колони, яка звужується доверху.

Стела - кам'яний стовп чи плита з написом або рельєфним зображенням, що ставиться як надмогильний пам'ятник або на згадку про яку-небудь подію.

Рельєф – скульптурний витвір на площині з випуклим або заглибленим зображенням.

Барельєф - скульптурна прикраса на плоских поверхнях, що виступає над площиною фону менш як на половину своєї товщини.

Горельєф – скульптурний твір, в якому зображення виступає над площиною більш як на половину свого об'єму.

Бюст - скульптурне зображення людини до пояса.

Пілон – масивна споруда у формі зрізаної піраміди.

Лабрадорит – гірська порода сірувато-білого або чорного кольору, використовується як будівельний матеріал.

Зодчий – художник-будівник, архітектор, творець, будівничий.

«Вимоги до опису пам'яток історії та культури»

1. Пам'ятник можна описувати з різних боків і з різних відстаней.
2. Описуючи історичний пам'ятник, звертайтеся до архітектурних термінів.
3. Спочатку передайте враження, яке справляє на глядача пам'ятник, а потім підпорядкуйте цьому враженню опис
4. Опис пам'ятника:
  - зазначте, що він собою являє (статуя, стела, обеліск), на честь кого встановлений;
  - з якого матеріалу його виготовлено, який він за розміром, де встановлено і як він описується в місцевість;
  - основним у скульптурі є передача не форми, а духовного світу людини, її характер;
  - визначити стиль опису, його особливості.

Композиція твору-опису

Вступ (загальна характеристика монумента; розповідь про пам'ятку (хто, коли і де створив, з якою метою, стислий переказ змісту легенди, пов'язаної з пам'яткою тощо).

Основна частина (опис пам'ятки, що дивує й захоплює під час її споглядання; загальне сприйняття пам'ятника в архітектурному ансамблі території (як вписується пам'ятник у місцевість, як сприймається в архітектурному ансамблі площі, парку, вулиці).

Кінцівка (роздуми щодо пам'ятки – про її роль в історії, обґрунтування необхідності берегти її; які почуття й настрої викликає пам'ятка)

Міста мов люди. У кожного своє неповторне обличчя, свій характер, своя доля. Любов до міста, як і до жінки, може з'явитися з першого погляду. Проте справжнє кохання приходить лише тоді, коли обійдеш вулиці свого міста, у його парках виростеш дітей, а свою радість і смуток розділиш із заповідними куточками. І тоді місто стане рідним, ти відчуєш його дух і вічну красу – його архітектурне обличчя.

Маруся Чурай – це не лише талановита наша землячка, легендарна авторка тужливих пісень XVII століття, це взагалі уособлення української народної пісні. Пам'ятник їй знаходиться в центрі міста біля обласного музично-драматичного театру імені Гоголя.

А створили його відомий полтавський художник Анатолій Чернощоків та скульптор Дмитро Коршунов. На спорудження монументу автори витратили три місяці, спочатку зробивши фігуру з глини, а потім виливши з бетону і обкувавши міддю. Офіційне відкриття пам'ятника відбулося 14 квітня 2006 року.

Пам'ятник — заввишки 3,5 метра, відлитий з бетону, його верхня частина окована міддю.

У виборі героїні для монументу дивує тільки те, що цього не зробили раніше. Адже дівчина з українських легенд і переказів справедливо вважається однією з візитних карток Полтавщини. Саме Марусю Чурай вважають автором багатьох добре відомих українських народних пісень, наприклад, таких як «Засвіт встали козаченьки», «Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці» тощо.

З останньою піснею пов'язана цікава легенда про те, що вона взагалі з життя авторки: нібито Маруся отруїла свого коханого Гриця, козака Полтавського полку, який зрадив і одружився з багатогою. За однією з версій ображену дівчину стратили за цей вчинок. За іншими даними, Маруся важко переживала зраду, тому хотіла отруїтися сама, взявши зілля у місцевої відьми, але трунок випадково випив Гриць.

Полтавський суд влітку 1652 року засудив дівчину до страти, але особисто Богдан Хмельницький помилував її, велівши відпустити Марусю «за заслуги її батька й солодкі пісні». Дівчина у пошуках спокути пішла на прощу до Києва, але, повернувшись через рік до Полтави, померла, так і не змігши пробачити собі смерті коханого Гриця.

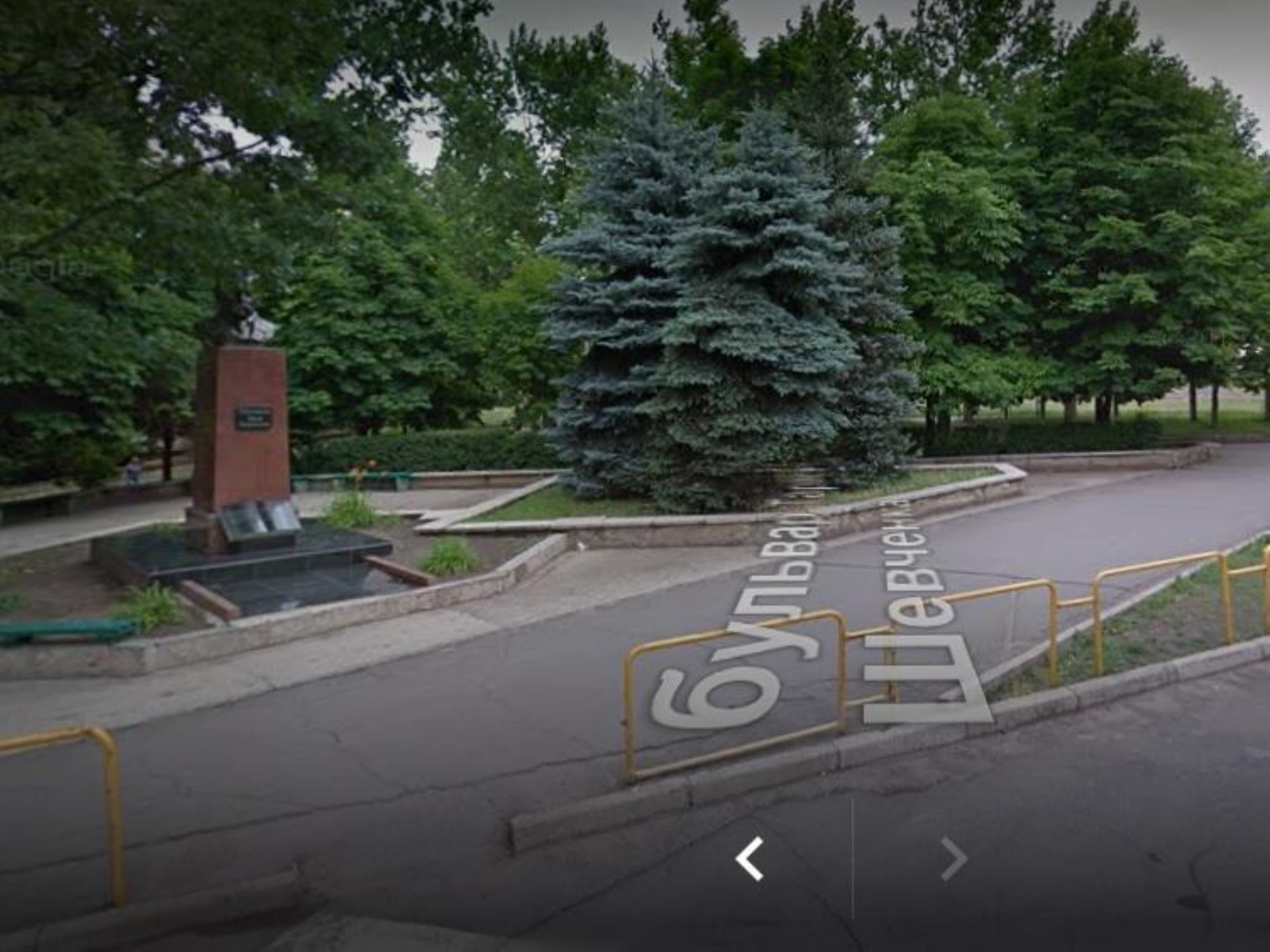

За іншою інформацією Маруся померла від сухот у цьому ж році майже відразу після амністії чи стала черницею одного із українських монастирів.

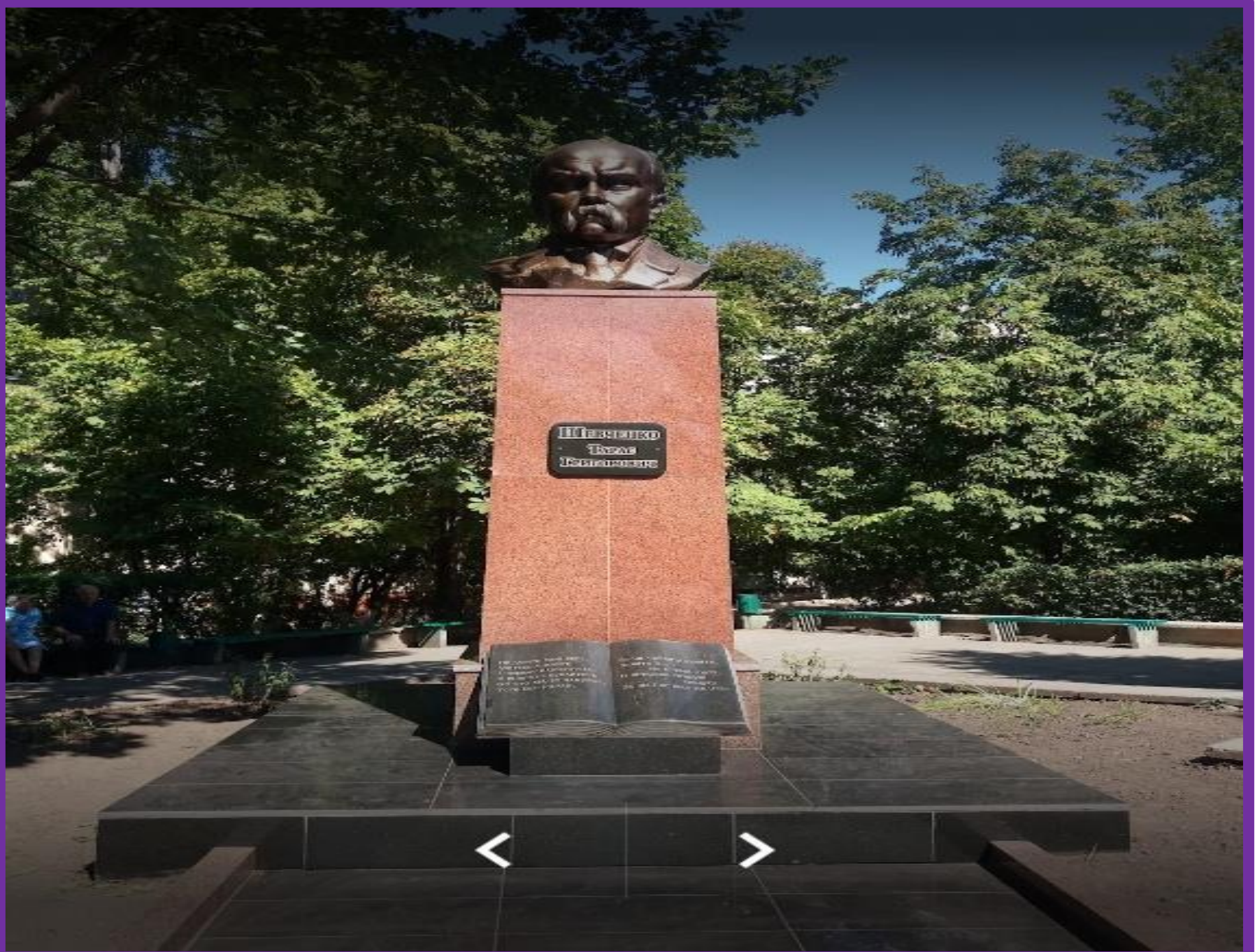

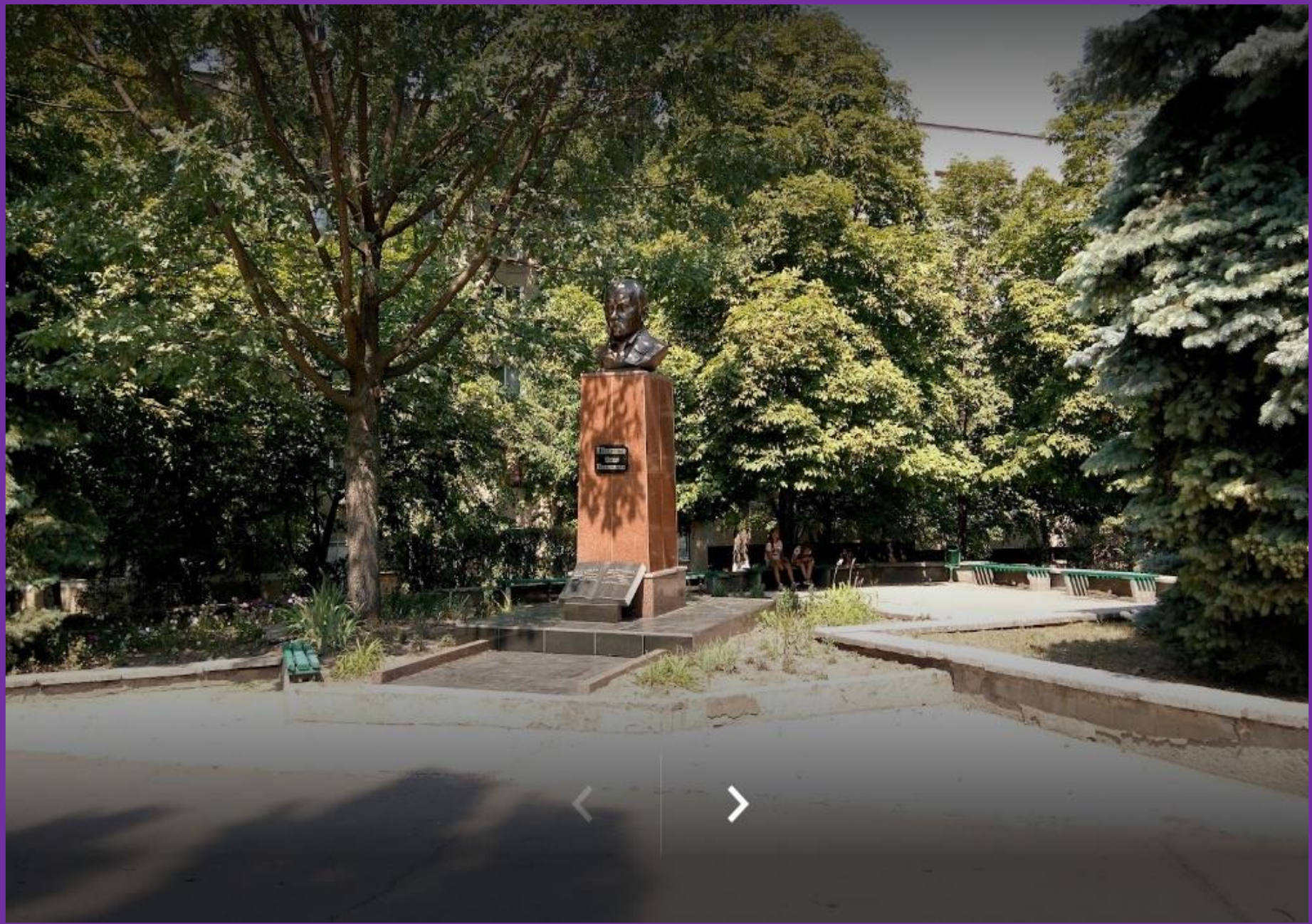
Монумент Марусі Чурай являє собою фігуру української дівчини, яка зажурено похилила голову; у лівій руці тримає жмут зілля, а праву підняла до обличчя.

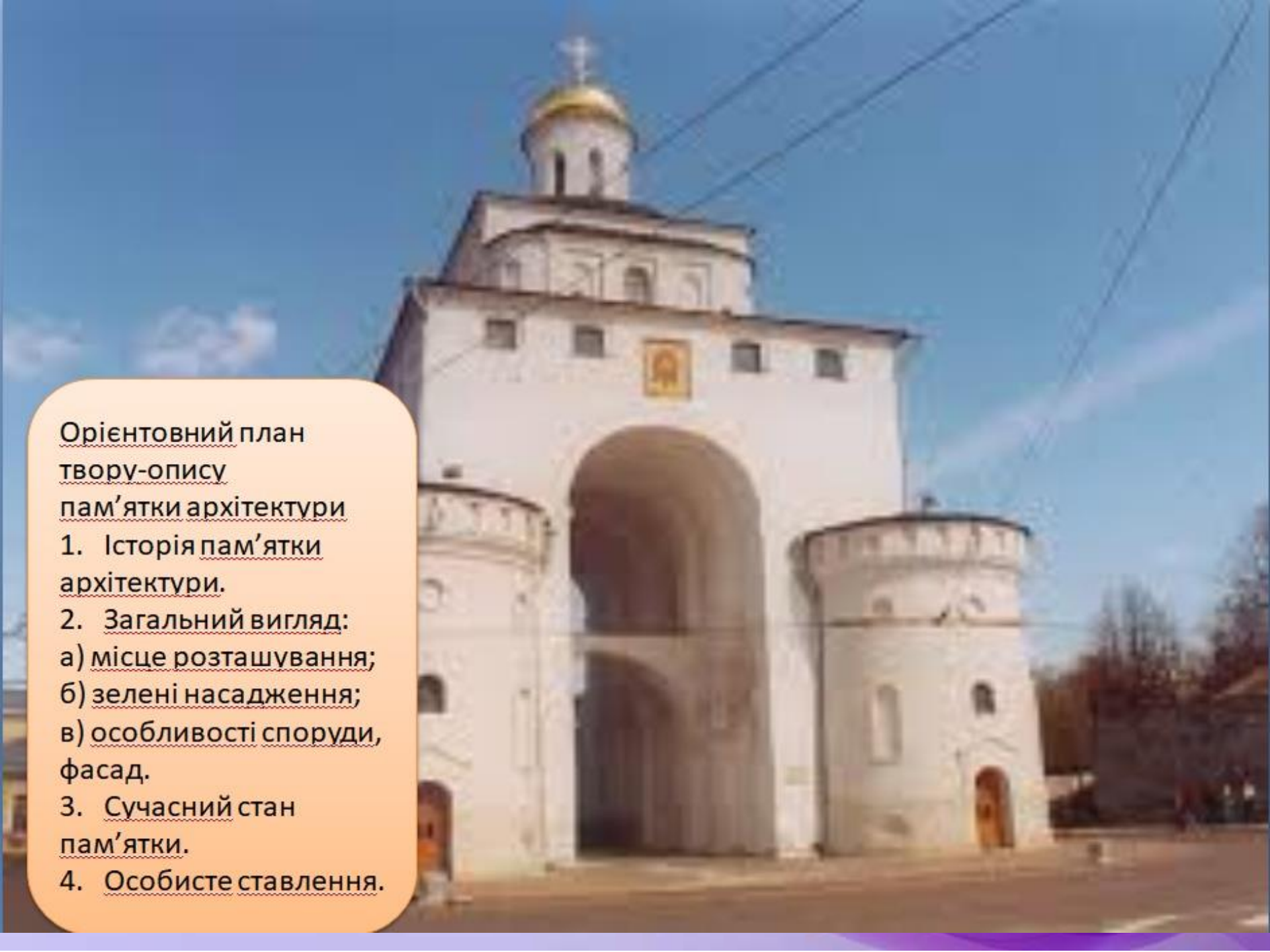

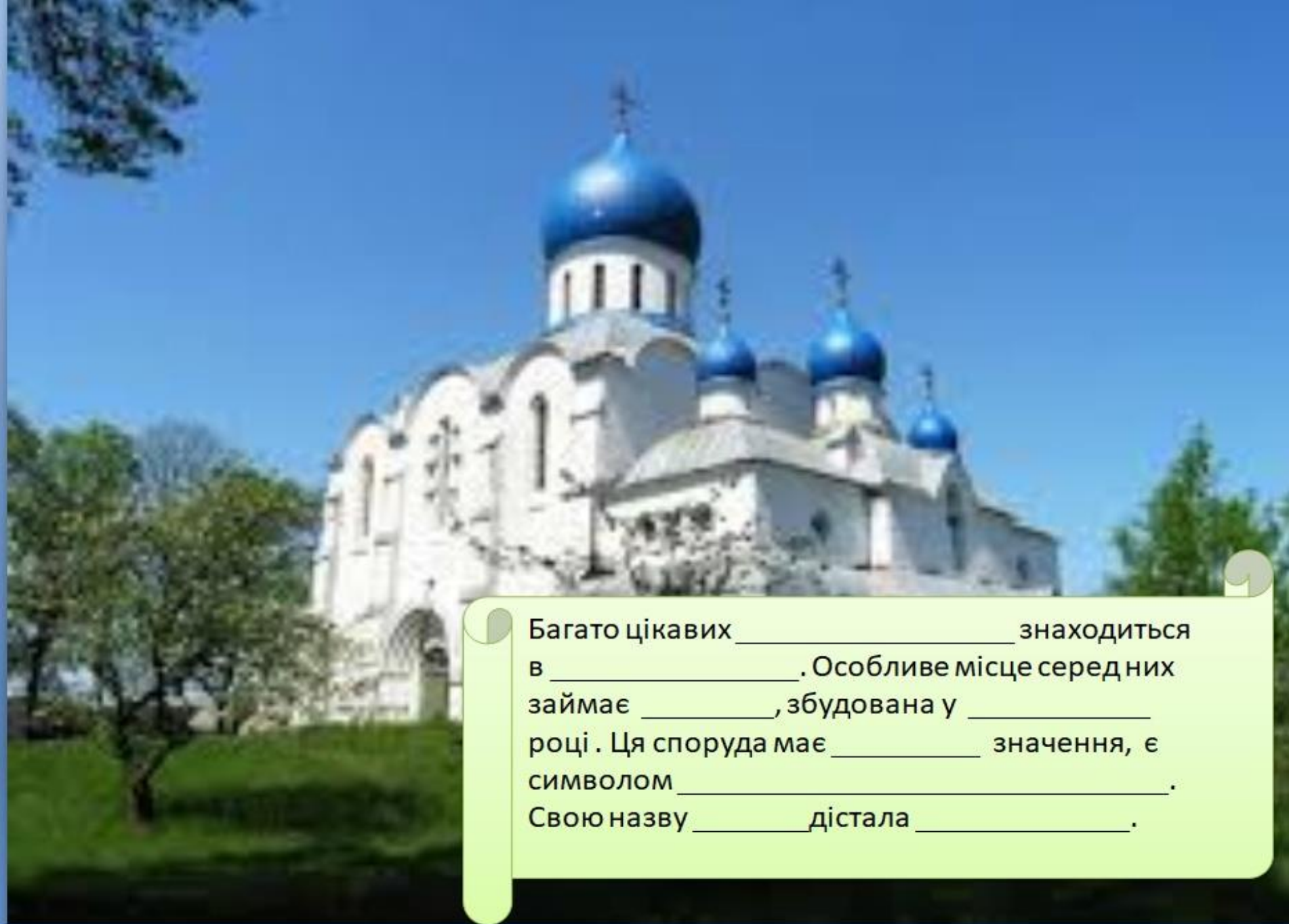

Орієнтовний план
твору-опису
пам'ятки архітектури

1. Історія пам'ятки
архітектури.
2. Загальний вигляд:
а) місце розташування;
б) зелені насадження;
в) особливості споруди,
фасад.
3. Сучасний стан
пам'ятки.
4. Особисте ставлення.

Багато цікавих _____ знаходиться
в _____. Особливе місце серед них
займає _____, збудована у _____
році. Ця споруда має _____ значення, є
символом _____.
Свою назву _____ дістала _____.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

**Написати план усного
твору-опису пам'ятки
історії й культури на
основі особистих
спостережень ,
використовуючи вставні
слова і звертання.**